

МОРАЛЬНЕ ВАРВАРСТВО СУЧАСНОСТІ: ПЕРЕЖИТОК ДАВНИНИ ЧИ ЗВОРОТНИЙ СУПУТНИК ЦИВІЛІЗОВАНOSTI?

Європа є об'єднанням найдавніших і найрозвинутіших держав, що посідають перші місця за благополуччям і багатством у світі. Багато країн тримають рівняння на європейські країни, бо вони вважаються оплотом цивілізованості, законслідування, високих моральних якостей та освіченості. Європейці відстоюють принцип рівності між людьми, рівноправ'я жінки у суспільстві, захист дітей та людей з особливими потребами, й, в цілому, пропагують дбайливе і поважне ставлення до всіх живих істот. В цьому полягає сутність гуманізму – ціннісного принципу моральної свідомості європейців, який сьогодні поширений не тільки на самий світ людей, але й на природу та тварин.

Але, не дивлячись на всі ці дії та пропаганду європейських цивілізованих цінностей, що роблять світ і людей краще, є і зворотня, темна сторона цієї «вітринності». До сих пір не подолані людські негативні вади та згубні аморальні вчинки як по відношенню до людей і соціуму, так по відношенню до природи і живих створінь. Наше припущення полягає в тому, що варварські, садистські прояви соціального характеру сучасників мають не тільки онтогенетичне, але й філогенетичне й архетипічне пояснення, тобто мають витoki в колективно несвідомій історії психіки.

Подивимося на деякі звичаї й міфологічні сюжети народів Скандинавії, культура яких була пронизана духом войовничості і звитяги. Скажімо, в Норвегії ще в довікінгські часи, коли так званий правитель народу – конунг – насаджував насильство замість права, кожному з громадян надсилалася стріла, як знак того, що правителя треба спіймати та вбити. Наступна епоха вікінгів є яскравим приклад нелюдської агресії у вигляді лютих воїнів – берсерків. Багато вчених вважають, що вікінги відправлялися у свої варварські походи, які європейці називали «карою богів», лише задля слави та багатства. В свою чергу, жорстокість європейців могла бути реакцією на такі напади вікінгів, що відбулося на психіці тодішніх жителів. Домінування, зображене на прикладі європейців та вікінгів, існує і зараз, як саме силове підпорядкування слабкого сильному. На нашу думку, це є одним із джерел жорстокості та знущання.

Демонстрація сили та домінування, агресії та жорстокості знаходить своє відображення в різні часи й по відношенню до тварин. Ще з давніх-давен полювання існувало як розвага. Мисливці цькували собак, націлювали їх на тварину, далі здобич знесилювалася і була розірвана переслідувачами. В сучасній моральності зберігається звичка спортивного

полювання як розваги. Законодавство країн намагається захистити тварин, але в більшості від браконьєрів та аморального й жорстокого відношення. В той же час, багато косметичних компаній тестують свою продукцію на тваринах, хоча цьому існує альтернатива, але законодавство не розцінює це як знущання над тваринами. Не можемо не згадати ритуальні вбивства тварин, які здійснюються понині з релігійних, культурних причин, хоча зараз на них поступово вводять заборону.

На нашу думку, основний етап укорінювання жорстокості в психологію людини відбувався в язичницькі часи, коли їх представники розглядали жорстокість як невід'ємний компонент панування і підпорядкування. Наразі відбувається осмислення поняття жорстокості як феномену аморальності та насильства. Проте, «діонісійський» принцип давньої культури де-не-де проривається крізь оболонку офіційної культури й стає жахливим свідомством крихкості та зворотності людської психології та моральності.

*Науковий керівник: Шоріна Т.Г.,
канд. філос. наук, доцент*

УДК 215:141.32 (043.2)

Пачес А.М.

Національний авіаційний університет, Київ

СВІДОМІСТЬ В КОНТЕКСТІ ВІДНОШЕННЯ ЛЮДИНИ ДО СВІТУ І ДО СЕБЕ

За допомогою знарядь праці людина перетворює навколишній світ та досягає своїх цілей. Вона формує уявлення про певні речі, які існують об'єктивно самостійно, адже відокремлюються від потреб задля задоволення яких були застосовані. Тварини також можуть використовувати речі як знаряддя, але таке використання зумовлене задоволенням безпосередніх біологічних потреб.

У такий спосіб в людині можна виділити так званий «технологічний вимір свідомості», який виявляється в об'єктивному знанні речей, в навичках їхнього застосування. Різні поняття в людині постають у контексті технологічної культури, засвоєні в процесі сприймання та засвоєння певних речей.

Умовно можна виділити другий вимір свідомості – соціальний. Він проявляється у взаємовідносинах людей між собою; проявленні вольових вчинків, здійснених на основі знання моральних, релігійних, правових, політичних норм. За вченням І. Канта, воля має автономний спосіб дії. Тому моральним є такий вчинок, який людина обрала і здійснила за власною волею, а не під тиском обставин чи під дією зовнішнього примусу.